

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 26 (1455)

Серада, 30 сакавіка 1960 года

Цана 40 кап.

ІХ з'езд прафесіянальных саюзаў БССР

28 сакавіка ў Палацы культуры прафсаюзаў сабраўся наватары прафсаюзаў і транспарту і будоўляў, перадачы саўснай вытворчасці, партыйны і саветскі работнікі, дзеячы навукі і культуры. 10 гадзін раніцы. Старшыня Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў І. М. Макараў аб'явіў ІХ з'езд прафсаюзаў Беларускай Рэспублікі.

У прэзідыум з'езду выбіраюцца кандыдаты ў члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПСР К. Т. Мазураў, Старшыня Савета Міністраў БССР І. Я. Кісялёў, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратары ЦК КПСР Ф. А. Сурганав, Д. Ф. Філімонаў, сакратар ВЦПС А. А. Булгакаў.

Затым выбіраюцца сакратары з'езду, рэдакцыйная і мандатная камісія. Заўважана наступны парадак дня з'езду:

1. Справаздачы даклад Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў;
2. Справаздачы даклад рэвізійнай камісія;
3. Выбары Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў;
4. Выбары рэвізійнай камісія.
5. Слова атрымлівае сакратар ЦК КПСР Ф. А. Сурганав. Ён зачытвае прывітанне Цэнтральнага Камітэта КПСР ІХ з'езду прафсаюзаў Беларускай Рэспублікі і адказвае на прывітанне.

Са справаздачым дакладам Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў выступіў старшыня Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў І. М. Макараў. Затым быў заслухан даклад рэвізійнай камісія, з якой выступіў Б. М. Мартыненка.

Па дакладах пачаліся спрэчкі. На вяртанні паслядзень з'езду віцэ-справаздачца наступны парадак дня з'езду:

1. Справаздачы даклад Рэспубліканскага Савета прафсаюзаў;

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА САВЕТА СССР

Аб скліканні Вярхоўнага Савета СССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР пастанаўляе: Склікаць пятую сесію Вярхоўнага Савета СССР пятага склікання 5 мая 1960 года ў г. Маскве.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. ВАРШЫЛАЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль
29 сакавіка 1960 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА САВЕТА СССР

аб узнагароджанні малодшага сержанта Зіганшына А. Р. і радавоў Папаўскага П. Р., Кручоўскага А. Ф. і Фядотава І. Я. ордэнам Чырвонай Звязды

За праўленую мужнасць пры выкананні вайсковых абавязкаў і стойкасць у барацьбе з сіламі стыхій узнагародзіць:

Ордэнам Чырвонай Звязды

1. Малодшага сержанта Зіганшына Асхата Рахіманавіча.

2. Радавога Папаўскага Піліпа Рыгоравіча.

3. Радавога Кручоўскага Анатоля Федаравіча.

4. Радавога Фядотава Івана Іфымавіча.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. ВАРШЫЛАЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль
29 сакавіка 1960 г.

гра і гімні расстраляных на Мон-Валер'ен, магчыма, здалося, што гісторыя робіць яшчэ адзін паварот.

І гэты паварот — паварот да лепшага — сёння ажыццяўляецца на справе ў імя вялікіх ідэй міру і дружбы народаў.

У гэты дні М. С. Хрушчоў робіць паездку па гарадах і вёсках Францыі. Яго сустракаюць і горада, ад усёго сэрца, вітаюць як пасланца міру мільёны працоўных. Калі кіраўніцтва Саветаў Урада працягвае сваю дужую рабочую руку да братарскага пошціску, французскія адчуваюць на далогах цяпло рук двухсот з лішнім мільёнаў саветскіх людзей.

Так, у думках мы там, разам з Мікітам Сяргеевічам Хрушчовам. Разам з ім мы нябачна прысутнічалі ля магілы Невядомага салдата пад Трыумфальнай аркай і ў форце Мон-Валер'ен, мы стаялі побач з ім у Елісейскім палацы, у час гутары з генералам дэ Голем, і разам з ім перайшлі парог дома на вуліцы Мары-Роз, дзе калісьці жыў Уладзімір Ільіч Ленін. І цяпер, перадаючы аднаго аднаго, нашы думкі ляцяць туды, на дарогі цудоўнай Францыі, у гарады і вёскі, упрыгожаныя французскімі і саветскімі дзяржаўнымі флагамі.

Вядома, не ўсім гэты візіт падабаецца. Есць у свеце людзі, якія хацелі б, каб паміж нашымі краінамі існавалі нацягнутыя адносіны.

Георгій ПАПОУ.

Старшыня Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчоў у Парыжы. На здымку: у гэты «Гранд-опера» М. С. Хрушчоў вітае спявачку Жанну Род — выканаўцу ролі Кармен у оперы Біза. Побач з М. С. Хрушчовам — Прэзідэнт Францыі Шарль дэ Голь. Фота В. Собалева. (ТАСС).

Есць штосьці сімвалічнае ў тым, што пазнака кіраўніка Саветаў Урада ў Францыі супала з гэтымі веснавымі днямі. Вясяна — самая светлая, самая радасная пара году. Вясяна думкі людзей звяліца ляцяць у будучыню. Засяваючы зямлю, селянін думае пра ўраджай, якім узнагародзіцца яго праца.

Будучыня нашай планеты нямыслима без трываллага міру. Гэта разумець не толькі прэстыж людзей, рабочы і селянін, якія вырошчваюць жыта і пшавіц сталі. Ідэя міру авалодала ўсім народам, стала пануючай ідэяй нашага часу. Нават цвёрдадоўбыя буржуазныя палітыкі, якія буюць у ідэях «халоднай вайны», і тыя пачынаюць разумець, што «гарачая вайна» прынесла б чадарства незлічоны ахвяры.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў — стойкі і паслядоўны барацьбіт за мір ва ўсім свеце. Ён дастойна прадстаўляе ў сваёй асобе наш урад, нашу партыю, наш саветскі народ. І ці не таму так пільна сустракалі яго ў Злучаных Штатах Амерыкі і ў краінах Усходняй Азіі? І ці не таму так бурна, так усхвалявана аплаздыраваў у гэты дні Францыя.

Туды, дзе раз кардонна, да цудоўнага Парыжа, накіраваны цяпер пошцікі ўсіх саветскіх людзей. Учываюцца ў скупны газетныя радкі, мы нібы адчуваем біццё палкага сэрца французскага народа, нібы чуем гучныя воклічы адбранага парызан, марсельскаў, руанцаў, усіх французскаў. «Мір і дружба», — яшчэ і яшчэ раз з непахіснай рашучасцю і верай у будучыню абвясціў М. С. Хрушчоў. «Мір і дружба», адказваюць французы.

Сёння мы з асаблівым задавальненнем адзначаем, што дружба паміж нашымі вялікімі народамі мае глыбокія карані. Вядома даснае сувязь паміж рускай і французскай літаратурамі. Мапанан яшчэ пры жыцці Тургенева абвясціў яго вялікім пісьменнікам, а раманы Залы палюліся ў рускім перакладзе ў той жа час, як і ў Парыжы, а іншы раз і раней, чым у Парыжы. Вядома шырока папулярнасць, якой карыстаюцца ў нас творы Балзака і Гюга, Мерыме і Флабера, Барбюса і Ралана. У першы дзень прабывання ў Францыі, на сустрэчы з барацьбітамі за мір, М. С. Хрушчоў прывёў лічбы, якія не могуць не здзіўліць уяўленне чытачоў Францыі. За гады Саветскай улады ў нашай краіне выдана 4500 французскіх кніг агульным тыражом больш 175 мільёнаў экзэмпляраў.

Французы, зразумела, не могуць пахваліцца ні такой колькасцю выдзеных нашых кніг, ні тым больш такімі сапраўды астраманічнымі тыражамі. Але мы ведаем — і ў Францыі любяць і высокая цэнаць нашу

літаратуру, нашу навуку, нашу мастацтва. Імяні Л. Талстога, Дастаеўскага, Чахава, Горкага, Маякоўскага, Фадзеева, Шалахава вядомыя калі не кожнаму, дык амаль кожнаму пісьменнаму французу.

Але справа не толькі ў культурных сувязях, хоць яны важныя і неабходныя. Сёння, калі народы настойліва змагаюцца за разрадку міжнароднай напружанасці, хочацца прыгадаць і падкрэсліць, што нашы народы былі саюзнікамі ў двух апошніх сутэсных войнах. Нам асабліва дэталічна захаваўся «Нармандыя — Нёман» змагаліся супраць гітлераўскіх захопнікаў у небе Беларусі, а намала беларусы знаходзіліся ў радах герояў французскага Супраціўлення. У цяжкія гады вайны, калі французскія маючы разгублялі на вуліцах Мінска і Бульвары Парыжа, мы і французы былі братамі на барацьбе.

У нашых народаў і цяпер няма нічога такога, што служыла б перашкодай на шляху да яшчэ больш трывалой дружбы. Імяніне абодвух народаў жыць у міры і дружбе — шчырае і непахіснае. Пра гэта добра сказаў М. С. Хрушчоў у адным са сваіх выступленняў: «Саветскія людзі хацелі б жыць у міры і дружбе з французскім народам, яны жадаюць разрады і велькіх Францыі. Калі паглядзець удалачынь, дык я не бачу курганкоў або перашкод, якія маглі б сур'ёзна перашкодіць добрым, сяброўскім адносінам паміж нашай краінай і французскай Рэспублікай». Аб неабходнасці франка-саветскай згоды, аб тым, што гэтая згода з'яўляецца «катарычным загадам геаграфіі, вопыту і здаровага сэнсу», не раз заяўляў і прэзідэнт Францыі генерал дэ Голь.

Мы верым і спадзяемся, што гістарычны візіт Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ў Францыю дапаможа аднавіць і ўзмацніць давер паміж нашымі вялікімі дзяржавамі, якому нанесена шкода гадамі «халоднай вайны», і дамагчыся добрай, шчырай франка-саветскай дружбы. Такая думка ўсіх саветскіх людзей. Так думаюць многія палітычныя і грамадскія дзеячы Францыі, так думаюць французы і французжанкі. Гэтага жадаюць ад перагавораў М. С. Хрушчова і генерала дэ Голя мільёны людзей добрай волі ва ўсім свеце.

Прэм'ер-міністр Францыі Мішель Дэбра заявіў: «Кожны ў Францыі ведае, што пасля гэтага візіту рэчы не павінны быць больш такімі, якімі яны былі раней».

Не менш пэўна выказаўся з гэтага поваду вядомы французскі пісьменнік Андрэ Вюрмсер: «Многім з тых, у якіх нагортваліся слёзы на ваках, калі яны чулі, як адзін за другім прагучалі гімні краіны Сталін-

ЗА МАСТАКА, АЛЕ НЕ КАПРОЎШЧЫКА

Нарыс даўно заваяваў трывалое месца ў «вялікай літаратуры». А некалі ж вакол нарыса вялікае заўважэнне спрэчкі. Адны даводзілі, што ў творах гэтага жанра пераважае над усім астатнім блайд толькі журналісцкая аператыўнасць, строга дакументальнасць. Другія лічылі, што аб'ектамі для нарыса з'яўляюцца адзінкавыя з'явы жыцця, і таму яварта, маўляў, захапляцца адлюстраваннем вялікіх агульнанародных праблем, рабіць шырока абгуляненні.

Тэарэтычна мы ўсё разумеам правільна: непраходнай мяжы паміж нарысам і іншым жанрам літаратуры няма і ніколі не будзе: агульнага, бо няма спосабаў тыпізацыі, якія прыгодны для апавядання і супрацьпакладання нарысу. Там, дзе ёсць тыпізацыя, абавязкова прысутнічае і домьсел, неабходны для ўз'яўлення ўсіх сувязей паміж людзьмі, для злучэння ўсіх звышніх і адзіных лічб. Мы ўспомнілі пра колішнія спрэчкі перш за ўсё таму, што ў творчай практыцы многіх і многіх аўтараў, якія выступаюць у літаратуры малых форм, даводзіла часта сустракацца з рэцызывамі фактаграфіі, з недазванай домьслом, са спробамі надрэзаць крылы жыццёвай і мастацкай праўды. Ды і ў гэты нарыс, нягледзячы на тое, што ўсё, здавалася б, ясна і бюспукана, таксама можна на часам паранейшым сустрэцца з выпадкам, калі паасобныя крытыкі прыняжваюць нарыс, падыходзяць да яго як да літаратуры нізьяжша гатунку.

Без творчай фантазіі, без домьслу факты, лічбы, дэталі, эпизоды з біяграфіі людзей нагадваюць груду аб'ектаў наваленай цыглы, з якой можна пабудавать прыгожы дом і можна

так-сяк змайстраваць сутарэнне для бочак. Каб давесці, што можна зрабіць з аднаго і таго ж матэрыялу, возьмем нарысы «Сэрца камуніста» Я. Брылі і «За волю» Д. Уксусава. І тут і там — канкрэтыя, рэальныя людзі, шырока вядомыя факты, амаль аднолькавы фан. А розніца — назвычай вялікая. Тое, што зроблена добра, мы майстрам, ад пачатку да канца хвалюем праўдай чалавечых характараў Жалезнікавіча, Царука і іншых заходнебеларускіх падпольшчыкаў-камуністаў, глыбінёй думак і перажыванняў людзей, непаўторнае калектыўнае партрэта рэвалюцыйнага падполца, імя якому — **ВАРШЫНА**. Пісьменнік добра ведае, як павінны дзейнічаць у пэўных абставінах такія людзі, як Павел Жалезнікавіч, Уладзімір Царук і ўсё папярэдняе і таму ён менш за ўсё карыстаецца агульнымі, паслужнымі спісамі. Шырока карыстаюцца рэальнымі фактамі і рэальнымі біяграфіямі. Я. Брыль не адмаўляецца ад домьслу ва ўсіх выпадках, калі трэба даць псіхалагічную матывіроўку паводзім людзей, дасціць, што яны не маглі дзейнічаць і думаць інакш. Д. Уксусаў таксама меў пад рукамі велькі добры матэрыял ад рэвалюцыйнай дзейнасці камуніста-падпольшчыка Франца Штутовіча. Але замест нарыса атрымалася сухі і нязграбны працялок тэндэт.

Д. Уксусава прывябілі толькі факты, даты, анкеты людзей, і ён сля ідзе за гэтымі фактамі, нават не імкнучыся асэнсавач іх, даследаваць. Усё дасца героям лёгка, без пакут, без унутранай барацьбы. Юнак Штутовіч у 1930 г. паступае ў беларускую настаўніцкую семінарыю, Камсамольцы-падпольшчыкі прапануюць Фран-

цу ўступіць у камсамол. Ён адразу ж згаджаецца. Штутовіч ідзе на мітынг, выступае з прамовамі, аплаздыравае іншых працоўных, трымае ў паліцыйна і лёгка выбранага адтуды. Усё гэта перадаецца ў плане газетнай інфармацыі: «Па даручэнню райкома Франц усё часцей наведваўся ў судзіныя вёскі, збіраў мадэлы, развучува саветскія песні, заводзіў гутаркі пра камсамол... Неўзабаве ў Шапудзьках, Перабровічах, Кеўлях, Рокучыні з дапамогай Штутовіча былі арганізаваны падпольныя камсамольскія арганізацыі».

Прыкметна ажывілася палітычная работа. З хаты ў хату перадаваліся саветскія кніжкі. Усё часцей гучалі рэвалюцыйныя і саветскія песні».

Для такой анкеты фантазія не патрэбна: факты, як кажучы, адпавядаюць сапраўднасці, даты следуюць адна за адною ў хроналагічным парадку. Можна зразумець аўтараў падобных нарысаў і іх творчыя прычыны, іх сумненні і страхі. Калі героем дасціць выбрана рэальны чалавек, ён, вядома, не згодзіцца, каб з яго пісалі абраз для іканастанца, не пацерпіць празмернага самавольства ў перадачы і тлумачэнні фактаў і з'яў, якія маюць да яго блізкае дачыненне. Калі, напрыклад, біяграфіка героя-юнака прымуцілі абдымаць дзвючынца, а біяграфіка чалавек даводзіць тапавішчы, яны напэўна, абураліся і скажучы: «Гэта мана. Але ні адзін чалавек не звышні прэтэст, калі яго словы, звернутыя да іншых герояў, яго ўнутраны маналог, яго думка, народжаная ў пэўных абставінах, перадаюцца не з такой абсалютнай дакладнасцю, як у магнітафонным запісу. Больш сур'ёзна адно ад жыццёвай праўды — інтэлектуальнае збядненне

вобразы, фальсіфікацыя яго эмоцый. Дрэзна, калі рэальны герой думае, перажывае, хвалюецца, з вялікім зашпым адстойвае нейкі велькі важны прычыны, а ў нарысе яго перафармаваў у аўтарскую медыянацыю. Часам даходзіць да недапушчальнага спрэччывства, да апажываных іх сур'ёзных і важных тэм, у трактоўцы якіх кожны фальшына, незразумнае слова асабліва абражае чытача. Такое можна знайсці ў нарысе Б. Стральцова «Над Нёманам новыя зоры». Вось як ствараецца брыгада камуністычнай працы.

Аднойчы, маўляў, дзвучыты абмяркоўвалі сямігадова план, і адна з іх, учарашняя дзевяцікласніца, «нечаканна» (пакрэслена мню.— Я. Г.) прапанавала:

— Але нас усё залежыць. Давайце з сённяшняга дня будзем працаваць па-камуністычнаму. Мы ў 1959 годзе надалі ад кожнай каровы па чатыры тысячы кілаграмаў малака. Групкамсорт хваліць прапанову, але гаворыць, што зусім не разумее, як працаваць па-камуністычнаму. Дарэчкі вышэйшай парадка з партгорам, старшыня. Старшыня разважае, Малайчыніч Гэта велькі добра, што вы рашылі змагацца за званне формы камуністычнай працы. Адна з дзяржаўшчыніца: «А як вы ўяўляеце жыццё пры камунізме?» Старшыня: «Ну, кожнаму па тры тысячы...» Дарэчкі Люба: «Ды не ў Я аб працы. Мне здаецца, што ўсёды яна будзе механізацыя... А ў нас нават падвяснай дарогі яшчэ няма». Старшыня: «Будзе падвясная дарога. Аўтапаілкаж ужо зманціраваны. Хутка будзе і кармы развочыць у ваганетках».

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Парыж. У чаканні прэзды М. С. Хрушчова. Фота спецыяльнага фотакореспандэнта ТАСС В. Собалева.

На гастролі ў нашу рэспубліку

— Якія канцэртныя калектывы пабываюць на гастролі ў гэтым годзе ў нашай рэспубліцы? — такое пытанне цікавіць амаль што ўсіх працаўнікоў горада і вёскі. Гэта зразумела. Гастролі артыстычных калектываў і асобных выканаўцаў у мінулых гадах паказалі вялікую цікавасць насельніцтва рэспублікі да развіцця саветскага і замежнага мастацтва. Гэта ўлічылі работнікі Міністэрства культуры БССР пры складанні плана гастрольных канцэртаў у сёлетнім годзе.

Значнае месца ў плане займаюць гастролі калектываў братніх рэспублік. Так, напрыклад, Беларусь наведваюць Малдаўскі ансамбль танца «Жук», астрадны аркестр Азербайджана, група майстрав матацтва Туркменіі, хор рускай песні пад кіраўніцтвам Свешнікава, Украінскі народны хор, астрадны аркестр Грузіі «Раро», астрадная група пры ўдзеле артыстаў Міронавай і Менакера.

Шкаваць сустрэчы адбудуцца і з асобнымі выканаўцамі. Намечаны выступленні лаўрэатаў міжнародных конкурсаў скарпачоў Вязроднага, Клімава, Айрапацыя, піяністаў Фліера і Ашкінай, народнага артыста

СССР Ойстраха, аўтарскі канцэрт кампазітара Кабаеўскага, вакальны канцэрт народнага артыста СССР А. Іванова і многіх іншых.

Пабываюць у рэспубліцы замежныя артысты. У маі запрошаны ў Беларусь ансамбль народнага мастацтва Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, італьянская спявачка Ніла Пелі, амерыканскі скарпач Старі, польскі ансамбль «Мазюша». Рэспубліку наведваюць таксама Неапалітанскі ансамбль (Італія), Балгарскі струнны квартэт, артысты французскага балету, фіналяндскі спявак Кім Борг, перуанская спявачка Іма Сумак з ансамблем. Многія з названых артыстаў даўно знаёмы беларускаму слухачу, і зразумела, што гастролі гасцей будуць жадаанымі.

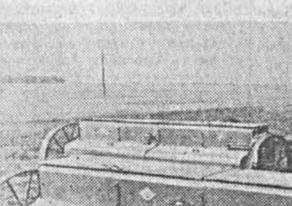
Вялікай папулярнасцю за межамі рэспублікі карыстаюцца беларускія артысты. Таму не выпадкова ў Міністэрства культуры БССР наступілі шматлікія запрашэнні на гастролі за межы рэспублікі. Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла пабывае на гастролі ў Грузіі, Арменіі, РСФСР, на Украіне. З канцэртамі на гарадах Літвы, Латвіі, Эстоніі і Расійскай Федэрацыі выязджае Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца. З бе-

ларускім мастацтвам пазнаёмяць працоўных Украіны, Азербайджана, Грузіі і іншых рэспублік калектывы артыстаў Беларускага народнага аркестра і Дзяржаўнага ансамбля танца БССР.

На гастролі па гарадах РСФСР будуць накіраваны камерныя групы. У іх калектывы вядучыя артысты Тэатра оперы і балету.

ВЯСНА НА БРЭСТЧЫНЕ

Сёлета рана пачаліся палявыя работы ў калгасах і саўгасах Брэстчыны. Праводзіцца падкормка мінеральнымі ўгнаеннямі азімых і шматгадовых траў, рыхтуецца глеба пад яравыя культуры.

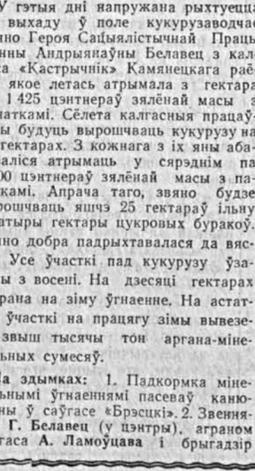

Калгаснікі ўзялі на сябе павышаны абавязальствы, каб у другім годзе сямігадкі даць у два-тры разы больш мяса, малака, чым летась. Зарука гэтаму — трывалая кармавая база.

У гэты дні напружана рыхтуецца да выхату ў поле кукурузаводнае зьяно Героя Сацыялістычнай Працы Ганні Андрэявічыні Белавец з калгаса «Кастрычнік» Камышскага раёна, якое летась атрымала з гектара на 1425 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткам. Сёлета калгасныя працаўнікі будуць вырошчываць кукурузу на 50 гектарах. З кожнага з іх яны абавязаліся атрымаць у сярэднім па 1500 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткам. Апрача таго, зьяно будзе вырошчываць яшчэ 25 гектараў ільну і чатыры гектары цукровых буркоў.

Зьяно добра падрыхтавалася да вясны. Усё ўчасткі пад кукурузу ўзараны з вясені. На дзясні гектарах заарана на зіму ўгнаенне. На астатнія ўчасткі на працягу зімы вывезена звыш тысячы тон аргана-мінеральных сумесей.

На здымках: 1. Падкормка мінеральнымі ўгнаеннямі пасеваў канюшыны ў саўгасе «Браскіці». 2. Зьянавая Г. Белавец (у цэнтры), арганом калгаса А. Ламоўцава і брыгадзір

шостаў брыгады С. Белавец абмяркоўваюць мерапрыемствы па веснавай сьлуже. Фота В. Германа. Фотэхроніка БЕЛТА.

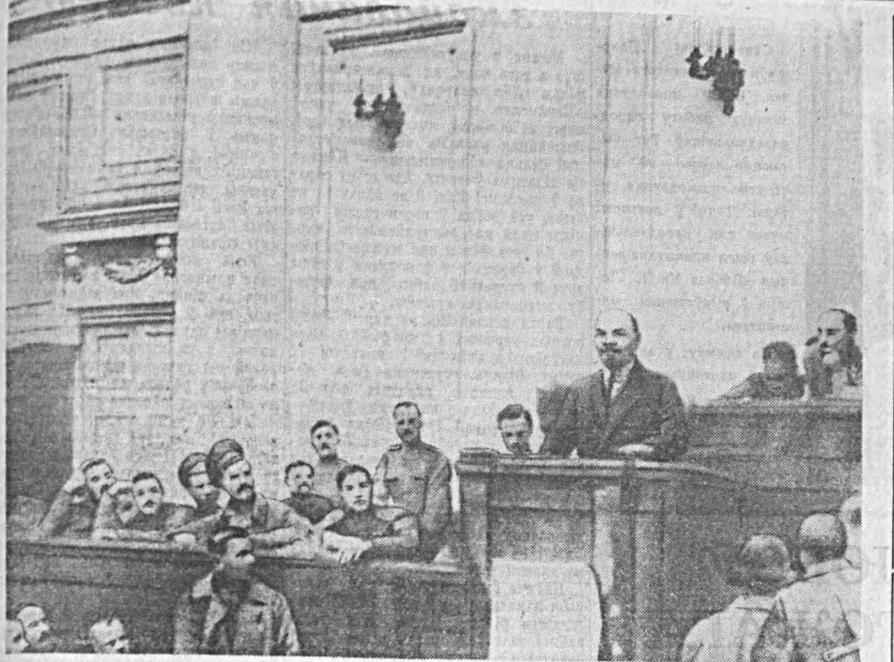
У сельскім доме культуры

У вёсцы Нісімкавічы на Чачэршчыне ёсць сельскі Дом культуры. У ім амаль кожны вечар адбываюцца цікавыя культурна-масавыя мерапрыемствы: чатыры разы ў тыдзень дэманструюцца кінафільмы. У наядлоў артысты мастацкай самадзейнасці па-

казваюць свае канцэрты. У бібліятэцы часта наядджаюцца канферэнцыйны чытачоў па творах беларускіх пісьменнікаў. Надаюцца чытачы абмеркавалі раман Тараса Хадкевіча «Даль палявая».

В. ГРЫГОРЭУ.

ЛЕНІН І ПЕСНЯ

Кожны документ, які датычыць жыцця і дзейнасці Уладзіміра Ільіча Леніна, дарагі сэрцу савецкага чалавека. Ніводзім шрых шматгратнай талітанай работы правядары пралетарыята на пазіцыі быць упущаны. Насцяпна прасуваецца спецыялісты над захаваннем і аднаўленнем згубленай часам часткі каштоўных матэрыялаў.

КПСС мы атрымалі магчымасць убачыць яго. Дамэгчыся паспеху дапамог аджужыны маленькіх кантакты адбітак памерам 6x9 см., зроблены да таго, як негатыў пачаў псавацца.

Словы, поўныя цеплыні

З часоў партызанскай вайны на Беларусі захавалася багатая пісьмовая і вусная творчасць народных мейсцяў. Паэзія беларускіх партызан — аскарава сведчанне любіва беларускага народа да Радзімы, Камуністычнай партыі і вялікага Леніна.

У дні найбольшых выпрабаванняў, калі на нашу зямлю ступіла нага фашысцкіх гвалтоўнікаў, народныя мейсцяў стваралі песні пра свайго правадары, думалі аб ім. Кожны партызан адчуваў вобраз Леніна з той выразнасцю, з якой узнікае ў памяці самы бліскучы чалавек, той, хто дапамагае жыць і перамагаць.

Унікалі такія творы партызан, як «Ленін савяравае нашы сэрцы», «Ленін жыць», «3 Леніным», «Здай да нам, як сонца», «Мудры Ленін», «Не адбарыць у нас таго, што дадана Леніным», «Мы пра Леніна сляваем» і інш.

Мастацкая форма многіх вершаў не зусім дасканалая. Але настолькі блізім і партызанам было для народа тое, аб чым расказвалася ў вершах або ў песнях, што гэтыя творы карысталіся ў тыя гады вялікай папулярнасцю.

Імя правадары натхняла партызан на вялікія гераічныя подзвігі ў імя Радзімы. Ленін для іх — гэта крыніца неплямні і бяскожнага аптымізму, стойкасці ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі. Пад сцягам Леніна партызаны ішлі ў бой і наносілі фашыстам смеротныя ўдары адін за другім.

Партызан Н. Кірэйчык у вершы «Ленін жыць» пісаў, што Ільіч заўсёды ў сэрцы народа, што ён знаходзіцца ў страі байцоў вызваленчай вайны савецкага народа:

Ленін у кожным сэрцы жыве,
З імям на свеце ён разам ідзе,
І ў партызанах і на франтах
Бачым яго мы з сабою ў баях.

А колькі выказана глыбокіх пацудуляў да свайго цудоўнага Радзімы, да Леніна і адначасова гневу, нянавісці да ворагаў у вершы маладога партызана Л. Вайніцкага «3 Леніным»:

Я ходзіў па вярхоўнаму тылу,
Наносіў ворагу тэжылыя врэды,
На грудзі ў кармане праносіў я
Сквозь заслоны Леніна партрэт.

Калі ўважліва ўгледзецца ў больш характэрныя для партызанскай паэзіі матывы, ідэі, кампазіцыйныя прыёмы, вобразы, — становіцца зразумела, што партызанская паэзія ўваходзіць карэнна ў глыбіню мастацкіх традыцый вуснай паэтычнай творчасці. У творчасці партызан, які і наогул у народнай творчасці, Ленін упадабляецца сонцу, часамі сокалу — сімвалам велічы і сілы. Партызан у вершы «Здай жа нам, як сонца» пісаў:

Сіяй же, как сонце сваім
необъятым,
Мы светом горячим согреты твоим.
С тобою и с партией мы нерушимы,
С тобою всегда и везде победим.

У сапраўды дні намяцка-фашысцкай акупацыі беларускі народ не губляў надзеі на канчатковую перамогу над ворагам. У вершы невядомага аўтара-партызана «Мудры Ленін» выказана ўпаўненасць, што

Уладзімір Ільіч Ленін высока цаніў паэтычную творчасць народа, усяляк прапагандаваў лепшыя яе ўзоры, раіў гэта рабіць партыйным і дзяржаўным дзеячам.

З развіццём у Расіі пралетарыята мужнела і загартоўвалася баявая рэвалюцыйная паэзія, асабліва песня — баявы і палымны жанр агітацыі. Ленін уважліва сачыў за развіццём рэвалюцыйнай паэзіі ў Расіі і многіх заходнеўрапейскіх краінах.

Цікава, да народнай паэзіі, да гульні, імправізаваных народных спеван пра Леніна яшчэ ў дзяцінстве. Пра гэта красамоўна сведчаць успаміны У. Бонч-Бруевіча, А. І. Ульянавай-Елізававай, М. Веранінікава і многіх іншых асоб, якія блізка ведалі Ільіча або жылі і вучыліся разам з ім. Вядомы тэкст песні, якую спявала маці Уладзіміра Ільіча:

...А тебе на свеце белом
Что-то рок пошел в удаю?
Прогрелись ли в мире целом
Блеском подвига и дею?
Вожь любимый, знаменитый,
В час невгоды роковой
Будешь крепкою защитой
Стороны своей родной.

У самі Ульянавы шанавалі народную песню. А. І. Ульянава-Елізавава піша, што бацька Уладзіміра Ільіча, «натхнёны лепшымі ідэямі канца шасцідзясятых і пачатку сямідзясятых гадоў, рана накіроўваў у сэнсе грамадскіх ідэалаў Саму, свайго старэйшага сына, лепшую надзею і несумненнага любімага і, вядома, уплываў на развіццё ва ўсіх членаў сям'і пацудуляў да рэвалюцыйна-вызваленчай барацьбы народа і да самаадданага ўдзельніцтва народных хваляванняў.

Ільіч у студэнцкія гады Ільі Мікалаевіча, бацькі Леніна, быў шырока вядомы песня «Любовь к истине святой», якую ён часта спяваў у прысутнасці дзяцей.

По духу братаў мы з тобою,
Мы в изобилье верим оба,
И будем мы питать до гроба
Вражду к бичам страны родной.

«Гэтая песня, і гадоўнае тое, як бацька спяваў яе, паказвае, што

ўзходжанне па чыноўніцкай лесвіцы не перашкодна іму захаванне да сталых гадоў вернасць нечому накітавалі клятвы, што заключалася ў словах: «...будем... питать до гроба вражду к бичам страны родной». Мы мимаволі адчувалі, што гэтую песню бацька спявае не так, як другія, што ў яе ўкладвае ўсю душу, што для яго яна нешта накітавалі «святая святых», і вельмі любілі, калі ён спяваў, і прасілі заспяваць, падпавочы яму», — пісала А. І. Ульянава-Елізавава.

Гэта было першае знаёмства Уладзіміра Ільіча з забароненымі творамі, якія бытавалі ў самі Ульянавы і ў народзе.

Пазней, у гады свядомай рэвалюцыйнай дзейнасці, бацька, бунтарская песня стала пастаянным спадарожнікам Ільіча.

«Рэвалюцыйныя песні адыгрывалі вялікую ролю ў падпольнай працы большавікоў. Яны гукалі на рабочых масоўках, на дэманстрацыях, адлюстроўваючы пацуду і настроі рэвалюцыйнага пралетарыята, заклікаючы да барацьбы з прыгнятнікамі, да звяржэння самаўладства.

Ствараліся гэтыя песні ў большасці выпадках самі ўдзельнікі рэвалюцыйнага руху. У самай першай нараджэння Расійскай сацыял-дэмакратычнай партыі менавіта былі створаны тэксты дзювоў песень, якія сталі агульнавядомымі. Гэта «Варшавянка» і «Беснуйтесь, тираны», — пісаў у артыкуле «Песни барачьбы» Г. Кржыжановскі.

Песня, створаная рабочымі пад уплывам рэвалюцыйных падзей, рабілася ідэяльна абарой, ахвільвала шырокія народныя масы, перадавала з уснаў у усны.

Н. Круцкая сведчыць ва ўспамінах, што рэвалюцыйныя песні ўсяляды ў Ільіча веру ў перамогу народа, натхняла і радала яго.

У суровых умовах сібірскай ссылкі Уладзімір Ільіч знаходзіў час для вывучэння і прапаганды рэвалюцыйнай песні. Н. Круцкая ўспамінае, што прыхільніку такіх песень было вельмі многа, і гаворыць пра аднаго з іх — лодзінскага сацыял-дэмакраты Праніскага: «Ён вельмі добра спяваў польскія рэвалюцыйныя песні».

Адносіны Леніна да рэвалюцыйнай песні, яго шматлікія выказванні аб ёй грунтоўна па падыходзе да з'яўлення народнай паэзіі з пазіцыі гістарычнага матэрыялізма, які вучыць, што ідэялы становіцца матэрыяльнай сілай, калі яны авалодаюць масамі. Роля рэвалюцыйнай песні ў матэрыялізацыі ідэй — надзвычай вялікая.

Уладзімір Ільіч няспынна папулярываваў такую міжнародную рэвалюцыйную песню, як «Інтернационал», прыхільнікам якой ён быў на працягу ўсяго свайго жыцця. Аўтарам гэтай песні з'яўляецца Я. Паўль, які напісаў тэкст у 1871 г. Апублікаваны ён упершыню ў 1887 г. Музыку да песні напісаў П. Лягёткаў, яна прагучала ўпершыню на свяце рабочых 28 ліпеня 1888 г. У асяродкі рускіх рабочых «Інтернационал» распаўсюджваўся ў пераходзе колішняга шахцёра Данбаса Аркадыя Копа.

«Рабочыя ўсіх краін падхалілі песню свайго перадавога барацьбіта, пралетарыята-паэта і зрабілі з гэтай песні сусветную пралетарскую песню», — пісаў Ленін у артыкуле «Яўгеній Паўль» (1913). Да гэтага перыяду адносіцца і другі артыкул Леніна «Развіццё рабочых хораў у Германіі», у якім аналізуецца песня і харавая дзейнасць нямецкіх рабочых, удзел у гэтай дзейнасці прадстаўнікоў рабочага руху Ф. Ласалы, Я. Паўля.

Гаворачы пра «Інтернационал», Ленін падкрэсліваў, што Паўль разніў ідэі Камуны на ўсёму свеце, і што Паўль пакінуў па сабе сапраўды нерукотворны помнік.

Рэвалюцыйныя песні вызначаюцца асабліва думкі і канкрэтнасцю пастаўленай мэты, яны прапагандаюць ідэі камунізма, з'яўляюцца выразнікамі запавятных дум і спазнаванняў працоўных. Рэвалюцыйная народная песня — масавы жанр народнай творчасці, «палымнае выражэнне рэвалюцыйнай волі народа, яго ўздыву, яго гераізма — яна сама Рэвалюцыя» (М. Тарэ).

«Інтернационал» — бліскучы ўзор масавай народнай песні, якая прайшла вялікую і складаную гісторыю, стаўшы міжнародным гімнам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Пра непаўторна гераічныя песні рэвалюцыйнага пралетарыята «Інтернационал» гаварыў Мікіта Сергеевіч Хрушчов з трыбуны XX з'езду КПСС. Пранікнёныя словы песні «справілі на марксісцкую адлюстраваную рэвалюцыйную, стваральную ролю мас, ролю калектыву».

Ленін пастаянна клапаціўся аб стварэнні новых баявых, поўных рэвалюцыйнага нафасу і народнасці песень. «Старой песні супрацьпаставіць новую песню», — гаварыў Уладзімір Ільіч у гутарцы з Д. Бедным, аўтарам вядомай песні «Проводы». Пад неспарнавым уплывам ленінскай працы «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» была напісана песня Ф. Шкулёва «Мы — кузнецы».

Беларускі народ горага ўспрымаў і лічыў сваім нацыянальным здабыткам лепшыя ўзоры народна-рэвалюцыйнай спадчыны. Я. Купала і А. Александровіч перакладлі на беларускую мову «Інтернационал». У перакладзе на беларускую мову ёсць «Кавалі» («Мы — кузнецы»), «Расстрел коммунаров», «Варшавянка», «Па пыльнай дарозе», «На смерць Чарнышэўскага» («Замучен тяжелой неволей»), «Пахавальны марш», «Марак», «Маладзінка».

Любоў Ул. І. Леніна да песні — адна з яркіх прыяў шматграннасці інтарэсаў вялікага правадары, яго павага да творчасці мас.

М. МАЛОЧКА.

Барыс ШЫРШОУ.

ХАДАКІ

Надожда нас республику наведат рускі пазт Барыс Шыршоу, які жыве і працуе ў Пермі. Ён — аўтар шэрагу вершаў пра Беларусь. Сярод некалькіх паэтычных зборнікаў Б. Шыршова — кніга «Аб простым і вялікім», цалкам прысвечаная жыццю і дзейнасці Уладзіміра Ільіча Леніна. Друкуецца верш з гэтай кнігі.

Да Ільіча здалёк ішлі
Сяляне-хадакі.
Усё распачылі наконт зямлі
Хаселі бедакі.

Прамоклі ў кожнага кажух.
І лапы, як на грэх,
Разбіліся. Ліцеў, як пух,
Апошні мокры снег.

Алезіне кволае зусім—
Хочь не выходзіць на свет.
А ў Саўнарком кажучь ім:
— Праходзьце ў кабінет.

І, клумак скінуўш з пляча,
Падумай кожны з іх:
Надобра ісьці да Ільіча
У лапцях, ды у такіх.

Па ўсёй падлозе ад лапцёў
Над лужы пацкалі,
Ільіч жа вельма гасцей
Сустраў:—Ну, як дайшлі?

І ад усмешкі дарагой
Ім стага ўсім цяплей.
Пра ўсё паведа дайшлі свой
Трэ? расказаць хутчэй.

Пра новы распачы дэкрэт,
Чыя—навек зямля,
І што рабіць, каб стаў камбед
Апорай да сяля?

Сялянам светлы выпаў лёс.
Зямля—для беднякоў.
Дае толькі не халае воль
Барон ім і лагоў.

На ўсё Ільіч ім даў адказ.
Як добра і ім было
Да што ж сядзець? Вяртацца час
У роднае сяло.

Хто, дзе на свеце ласкавей
Яшчэ б іх так сустраў?
Ільіч правёў іх да дзвярэй,
На лапці наглядзеў.

Не, не забываць ён не мог
Ляпей разбітых іх.
Нібы прашоў ён сто дарог
Сам у лапцях у тых.

Як хадакам ісьці назад
Разводдзем столькі вёрст?
Ён зводзіць на армейскі склад:
— Яшчэ ў вас боты ёсць?

Пайшлі сяляне ў далны шлях.
І ўсёсказалі садыт:
— У Саўнарком ішлі ў лапцях,
А вышлі ў ботах, браті!

Пераклаў з рускай мовы
Пятро ПРЫХОДЗЬКА.

які даў сяліну і зямлю і сапраўднае шчасце.

Праўда, паэма гэтая вельмі няроўная. Калі ў першых раздзелах аўтар у жывых, паэтычна асэнсаваных карцінах стварае яркія эпічныя малюнак жыцця, то ў апошніх двух раздзелах («Пан Пуцята зноў у нас» і «Дуброўка мая расцвіла») ён пачынае размаўляць агульнымі фразамі, занеяс паказу жыцця толькі расказвае аб ім.

Есць і ў гэтай паэме добрыя паэтычныя знаходкі, асобныя раздзелы напісаны на ўзроўні лепшых твораў паэта. Кідаецца ў вочы рытмічнае багацце паэмы. Рытм тут — то просты, размоўны, які нагадвае гаворку, то мілагучны і пячучы, які народная песня, то задумлівы і задумлены, які успаміны.

Не ўсё, вядома, у зборніку аднолькава добра. Есць у А. Вялічкі вершы ўдалыя, такіх большасць, ёсць менш удалыя. Напрыклад, вельмі прастаінейна, спрошчана вырашана «Выдаў мяне замуж лён». Гэта — выдаткі пошукаў. Лепшыя творы паэта прастыя і яркія па форме, глыбокія па думцы. Яны і вызначаюць творчасць паэта, да іх ён нямінуча прыходзіць у сваіх пошуках.

Але новы зборнік «За салаўінымі гагямі» паказвае, што паэт яшчэ ў даўгу перад сучаснасцю: у зборніку няма значных твораў на гадоўна, магістральныя тэмы сённяшняга дня. Хочацца думаць, што А. Вялічкі перададзё гэты недахоп свайго творчасці.

Ан. ШАУНЯ.

цар, спадзеючыся ў яго знайсці справядлівасць. Але па дарозе ён сустракае розных людзей, празідае многа гарадоў і вёсак Расіі. І тут, у размовах з людзьмі і з самім сабой, усведамляе ён горкую ісціну, што бедны чалавек

Ад сям'і бязьшчы, ад роднай хаты,
Навастрыўшы нож на пана-ката.
У джесах заблытаўшы свой след:
Цыся жывы — сышоўся
кляімам свет!..

У вобразах каваля, лесніка, катаржніка, аўтар паказвае тых людзей, якія ўжо вялі ў народзе рэвалюцыйную работу. Яны і дамагалі Мядзведзю ўсведоміць, што «за адно кніжку, парні, падшаркі, пан, падшаркі і мі за адно!», што толькі ў змаганні народ здабудзе сабе лепшую долю. І калі герой збараецца ў зваротны шлях, ён ужо цвёрда перакананы, што прастыя людзі «навалюць парад на зямлі».

У паэме няма драматычных сутыкненняў герояў, эфектных сюжэтных халоў. Але яркія жывыя вобразы людзей, спаны тагачаснага жыцця, паэтычныя малюнк прыроды, глыбокія роздумы герояў прымушаюць разам з ім радавацца і хвалявацца. Многае тут запамінаецца як добра перажытае.

І ўсё ж, нягледзячы на тое, што паэма «Бароні дуба» добрая ў мастацкіх адносінах, у ёй неак асабліва ярка прыкмятаеш недахопы інашча парадку. Аб гэтых недахопах гаварыцца на апошнім пленуме праўдара СС БССР. Гадоўны з іх — гэта адсутнасць у творы таго, што вызначае пацудуляў сучаснасці. Сучаснасць — катэгорыя не хрэнаталічная. Можна назваць шмат прыкладаў, калі на матэрыялах гісто-

царквы, аб вызваленні людзей ад рэлігійных уплываў.

Ролю гадоўнага гераіна Іванны выконвае студэнтка Кіеўскага тэатральнага інстытута Іна Бурдучыка. Нягледзячы на сваю маладосць, артыстка паказала ўсю глыбіню перажыванняў гераіні—ве трагедыю і бязмежнае імкненне да шчасця.

«Зялёны фургон»—новы твор Аляксандра Валодзі і ўмяшчэнне аўтарства рабоча-сялянскай міліцыі. Другі фільм гэтай жа студыі—музычная кінакамедыя «Чарнаморчак», прысвечаная барацьбе з прамікнёным элементаў пошласці ў нашую музыку.

А. Роў—пастановаўчы новага калеровага фільма-казкі «Мар'я-матэчка»—які, арыгінальна майстар дзіцячых фільмаў. У яго рэжысёрскім пошырку своеасабліва рэсплюсуюцца фантастыка і рэалізм. Ён свядома

з'яждоўвае казачную выдумку з сапраўднасцю.

Фільм-балет «Жураўліная песня» створаны на Саврлоўскай кінастудыі па матывах старадаўняй башкірскай легенды аб каханні юнака Юмагула і дзяўчынкі Зайтангуль.

Рэжысёр Ул. Басаў параўнальна яднаў прышоў у кінематограф. Першы яго фільм «Школа мужнасці», пастаўлены сумесна з А. Караніным, выйшаў на экраны ў 1955 г. З таго часу ім створаны разнастайныя па тэматыцы і мастацкіх асаблівасцях карціны. Зараз на экраны выходзіць новая работа рэжысёра Васяна—мастакіна кінаопавесць «Залаты дом»—твор пра цяжкі лёс маладыня пастуха Арслана ў дарэвалюцыйнай Бурасіі.

Дзеянне фільма «Гараліўна паварот» (Таліская кінастудыя) адбываецца ў асяроддзі маладых спартсменаў-матогончыкаў. Фільм па-

стаўлены рэжысёрам Ю. Кунам і К. Кіскам па сцэнарыю Д. Нармета і Ш. Стэрна.

Адкрываць людзям сапраўдную прыгажосць простага чалавека—асць творчы дзвй рэжысёра І. Хейфіца. Ён стварыў вельмаўна на кінастудыі «Ленінфільм» мастацкі кінафільм па творы А. П. Чэхава «Дама з сабакікам».

Не забыты ў красавіку і нашыны глядаць, які яго будучы дэманстравацца новыя калерывыя мультплікацыйныя фільмы «Ягтарыні зямлю», «Прыгоды Бурасіі» і «Гісторыя Уласа—гультая і аблока».

З замежных фільмаў глядачы ўбачаць кітайскую мастацкую кінаопавесць «Веннадзёчкая радзёквалля», дацкую кінакамедыю «Марак сыхадзіць на бераг», амерыканскі фільм «Валікі Каруза», кінаавелу вытворчых студыі «Дэфа» (ГДР) «Швед-латаршчыка», французскую кінакартуну «Школа бестурогончыкаў» і інш.

Многа цікавага і карыснага расказваць навукова-папулярныя і хранікальна-дакументальныя фільмы: «А. І. Мікаея ў Мексіцы», «У барацьбе за жыццё», «Павалічым вытворчасьць грэчкі», «Як чалавек стварыў бога», «На пакаранай паліцы», «Сталь дзружы», «Слова сказана—справа зроблена», «У жыццёвадоў Дона» і інш.

К. РАМАНОВСКІ.

На здымках: кадры з кінафільмаў «Зары насустрэчу» і «Іванна».

ФІЛЬМЫ Ў КРАСАВІКУ

РАБОЧИМ—КАРЫСНЫ АДПАЧЫНАК

Закончаны работы зьезд маладых будаўнікоў трэста № 4. Яны вярнуліся ў свае інтэрнаты, што размешчаны ў Мінску па вуліцы Якуба Коласа. Хлопцы і дзяўчаты памыліся, пабедзілі. Цяпер — адпачынак. Лепш за ўсё правесці вечар у сваім клубе, дзе можна паглядзець кінафільм або канцэрт мастацкай самадзейнасці, патаццаваць.

Сёння — вечар кветак. Пачатак а восьмай гадзіне. І для дзяўрэй кіназала пачынаюць тоўпіцца людзі. Здаюцца пайсці на вечар кветак амаль дзве тысячы чалавек, а кіназала змясціць самае большае дзевяць. Можна было гэты вечар, скажам, правесці ў клубе. Але клуб у будтрэсце няма. На чатыры інтэрнаты — невільныя памяшканне кіназалы. Усе масавыя мерапрыемствы праводзяцца ў цеснаце і ў крыўдзе на кіраўнікоў трэста. Кіраўнікі абсалютна пабудавалі клуб, ды толькі ад абцяжання да справы ніяк не даходзяць. Маладыя пранавала кіраўнікам трэста свае паслугі: дайце нам будаўнічы матэрыял, а клуб самі пабудуем. І зноў справа не арушыла з месца. Вось ужо некалькі год, як маладыя будаўнікі адпачываюць у цесным і няўдольным памяшканні.

Вельмі любіць маладыя танцы. Але паглядзім, як праходзіць вечары танцаў, у прыватнасці, вечар кветак.

Праграма вечара была аднастайная: танцы. Праўда, нехта паспрабаваў арганізаваць літаратурныя віктарыны, але голас яго патануў у шуме і гомане. Пераз тым, як сьграць новы танец, гарманіст доўга ішы раз разам ўпростаў публіку гаварыць пішай, каб можна было тучу музыку, каб танцы ўсё ж прадаўжаліся. І маладыя танцавала. Пацела. І на дзві: ні ролікі, ні цёны нездаволенасці. Людзі прывыклі.

Пра тое, што маладым будаўнікам трэста № 4 няма дзе адпачываць, ведаюць у райкоме і гарком камсамола. Інтэрнаты часта наведваюць розныя камісіі. Яны правяраюць, як адпачываюць будаўнікі, запісваюць, абмяркоўваюць. А становішча не мяняецца.

У кожным інтэрнате трэста ёсць чырвоныя куткі. Там можна прачытаць газету, згуляць у шахматы, арганізаваць гутарку, паглядзець тэлеперадачу. Але чырвоныя куткі яшчэ не прыстасаваны да сапраўднага адпачывання: акрамя тэлевізара малы, няма кветак, фотавітрыны.

У кожным чырвоным кутку вісяць планы работ: лекцыя, кінафільм, канферэнцыя чытачоў і інш. Гэтыя мерапрыемствы плануюцца з месца ў месца. А чаму б тут, апрача лекцыі і канферэнцыі чытачоў, не выву-

чаць, скажам, новыя формы арганізацыі працы? Маладыя будаўнікі — людзі дэспартыўныя, у кожнага з іх многа пытанняў.

Траба, каб маладыя будаўнікі ў вольны час не толькі танцавалі ды хадалі ў кіно, але і вучыліся. Ім павінны дапамагчы чырвоныя куткі. Куды цікавей і больш востра пайшла б размова пра чарговыя задачы калектыву будаўнікоў, калі б на вечарах пытанняў і адказаў пачалі абмяркоўваць многія нявырашаныя пытанні будаўніцтва, удзельнікі мастацкай самадзейнасці выкарыстоўвалі б на вечарах рапарты аб працоўных справах, напісаныя ў вершаванай форме, сатырычныя агляды, прыпеўкі, светагукваючы газету, віктарыны і г. д. Вясёлы адпачынак — сябра сур'ёзнай справы.

Мала чытаюць кнігі маладыя будаўнікі. Гэта нельга вытлумачыць толькі тым, што ў многіх з іх няскончаная сярэдняя адукацыя. Любоў да кнігі траба выходзіць, вельмі добра, што выдаўна перад будаўніцтвам выступілі работнікі часопіса «Маладосць», а таксама крытыкі Р. Вязозкі, А. Лойка. Цяпер многія з работчых цікавяцца, якія павялічылі навінікі ў літаратуры.

Ёсць каму займацца культурна-масавай работай у інтэрнатах трэста: у кожным з іх — выхавальнікі, бібліятэкар, актывісты культурна-бывацкага саветаў. Але нічога становага не выйдзе з работы, калі гоўня з іх будзе, як кажуць, туды не дуго. У інтэрнатах будтрэста № 4 працуюць выхавальнікі адукацыя, вопытныя людзі: Уладзімір Рубінін — педагог, Марыя Цімафеева — камсамола супрацоўніца апарата ЦК камсамола Беларусі і інш. Але хачелася б, каб яны былі больш ініцыятыўнымі, працавалі творча. Нематэрыяльна, вядома, планавана гутаркі з дзяўчатамі аб шкодзе алкаголізму, лепей было б арганізаваць добры камсамольскія вяселле, паказаць, што шлюб — радасная падзея маладых людзей. Траба выхавальнікам палумаць і аб тым, як лепш арганізаваць сярод моладзі культурна-масавую работу. Пажадана, каб гэтыя гадзіны кожны з іх прывяраціў адрабому адпачыванню, вучобе, любімай справе. Будаўнікі скардзяцца, што няма дзе праводзіць спартыўную работу, бо спартыўныя залы другога інтэрната, на валькі жал, заняты... пад дрэвы. Ды хіба не ў сілах выхавальні абмеркаваць паспешыцца пытанні з кіраўнікамі свайго трэста і ліквідаваць усе недахопы?

В. КОСТЫЛЕЎ.

«ГОМСЕЛЬМАШУ» 30 ГОД

Вясной 1928 г. на ўсходняй Гомелі ў Новікім гаі, дзе калісь палывалі князі Паскевічы, пачалося будаўніцтва завода, якому хутка суджана было стаць буйнейшым прадпрыемствам краіны. — завод сельскагаспадарчага машынабудавання. А яшчэ праз два гады — і красавік — завод пачаў выпускаць прадукцыю: саломарэзкі «Галіаф», бульбамычкі «Брунер», канюшасартыроўкі «Кукіт». Гэта былі машыны, створаныя за рублём. Ды і нічога ў гэтым адзіночна няма. Да рэвалюцыі ў Беларусі быў адзін невялікі завод сельскагаспадарчага машынабудавання ў Магілёве, які забяспечваў сялян плугамі, косамі, сярпамі.

Па першапачатковаму праекту завод «Гомсельмаш» прызначыўся для выпуску сельскагаспадарчых машын індустрыяльнага карыстання — малатарнак, вялкаў, сіласарэзак, конных прыводаў.

Аднак хуткі рост калектывізацыі сельскай гаспадаркі і патрэба краіны ў машынах больш цяжкага тыпу патрабавалі перагляду першапачатковага праекта, часовага спынення раёнай намечанага будаўніцтва і перакончання на будаўніцтва завода, які б выпускаў машыны для калектывізацыі гаспадаркі.

Ужо ў 1931 г. былі пачаты пабудаваны і ўведзены ў эксплуатацыю будыны дрэвапрацоўчага, зборнага, кавальскага і ліцейнага цэхуў. Павялічылася і колькасць работчых. Пачаўся выпуск асвоеных заводам машын — бульбасартыроўкаў, бульбамычак, саломарэзак.

У 1934 г. выстуны партыі лоўнун «Кадры рашаюць усе» былі падхоплены і работчы «Гомсельмаша». На заводзе была арганізавана тэхніцкая для работчых і інжынерна-тэхнічных работнікаў. Гэты ж год з'явіўся важнай вяхой у гісторыі «Гомсельмаша»: завод пачаў выпуск сельскагаспадарчых машын савецкіх канструктараў — сіласарэзак «Універсал», раду эксперыментальных машын. Адначасова ішло далейшае асваенне завода, расла нагрузка дравапрацоўчага цэху, праводзілася работа па пуску канвеера ў ліцейным цэху. Калі ў першы год свайго існавання завод выпусціў толькі каля трох тысяч саломарэзак, дык ужо ў 1934 г. «Гомсельмаш» выпусціў прадукцыі дзясці назваў — 13235 штук.

Больш таго, па праекту завод павінен быў выпускаць машыны толькі п'яці марак, а ўжо ў 1936 г. пры дэ-лёка японіум капіталаўкладанні завод выпускаў машыны чатырнаццаці розных марак. За дзясці год з дня пуску завода было выпушчана розных марак сельскагаспадарчых машын — 327 000 штук.

У гады Вялікай Айчыннай вайны «Гомсельмаш» быў эвакуіраваны ў Курган. На базе Гомельскага завода ў Кургане быў створаны новы буйны завод сельскагаспадарчага машынабудавання «Уралсельмаш».

Пасля вызвалення Гомеля ад фашысцкіх акупантаў завод даўсяся

будавань навава. Побач з аднаўленнем старых былі пабудаваны новыя будыны цэхі: кавальска-прэсавы, камбуйна, механа-зборны.

Вялікае значэнне для завода мела стварэнне ў лютым 1947 г. спецыяльнага канструктарскага бюро, якое пачало канструяваць новыя машыны.

У адказ на рашэнні XXI з'езду партыі «Гомсельмаш» пачаў выпуск трактарных універсальных прыпчаў ТУП-30, грэйферыных пагрукчыкаў ТП-0,5, жніварак ЖС-1,5.

У другім годзе сямігадоў заводу пачаўся выпуск паўнаважнага сіласаборачнага камбайна, універсальнага кукуруза-сіласаборачнага камбайна, універсальных паўсамаходных шасі і іншых машын.

У л. І. Ленін марыў пра той час, калі краіна даць сельскай гаспадарцы 100 000 трактараў. Здзейснілася мары Ільіна. Аліні толькі «Гомсельмаш» за час з 1930 г. па 1959 г. асвоіў і выпусціў больш 46 марак машын для сельскай гаспадаркі агульнай колькасцю звыш 800 000 штук.

Сваё шанце традыцыі і перадае іх маладым работчым старэйшае пакаленне завода. Хто не ведае наменіка дырэктара завода А. Платкоўскага, які пачаў працоўны шлях на заводзе 30 год назад слесарам. Тады ж прыйшоў у камсамольскі пунцеўны на будаўніцтва «Гомсельмаша» слесар В. Нарбутавіч, зяць начальніка самага вялікага зборнага цэху № 2, дэпутат Вярхоўнага Савета ССР.

Сельмашуны ганарача, што першыя бригады ў горадзе, якая атрымаў высокае званне бригады камуністычнай працы, — іх завод.

У механа-зборным цэху працуюць камсамольска-маладзёжныя бригады А. Арлоўскай, члены якой таксама змагаюцца за высокае званне бригады камуністычнай працы. Яны штодзёна выконваюць сваё заданне на 150—170 працэнтаў. У цэху коўкага чыгуны ведаюць і ганарача лепшай бригадай фармоўшчыкаў, дзе працуюць В. Воінаў, З. Маскалёў, Е. Робертан.

«Гомсельмашу» 30 год. Ідуць на заслужаны працы, першыя будаўніцтва завода. Але жывуць традыцыі. Маладыя работчыя натхнёна працуюць, ствараючы новыя ачыныя машыны для працаўнікоў сацыялістычных палёў.

К. КАМАРОВА.

На здымку: зборны «Гомсельмаш»

ВЫХОУВАЦЬ ЛЮБОЎ ДА ПРЫГОЖАГА МАСТАЦТВА У МАСЫ

Той факт, што вучні задаюць настаўніку пытанні, часам вельмі «кожліва», сведчыць, што яны цікавяцца лепшымі мастацкімі творамі як ачыннымі, так і замежнымі. Значыцца з развіццём мастацтва нашы вучні пашыраюць свае веды аб мінутым усё чалавечай культуры.

У гэтым навучным годзе м. студэнты ў курсах Беларускага вяртэта ім. У. І. Леніна, праходзілі падрыхтоўку па выхавальнай рабоце. Адна з нашых студэнтках арганізавала экскурсію вучняў 6 класа ў Мастацкі музей БССР. Экскурсавод расказаў аб творчасці Раіна, Парова і іншых мастакоў, але не забыўся гаварыць зразумела для школьнікаў. Уанікала многа пытанняў. Дзеці, поўныя ўражанняў, акружылі студэнтку-практычантку і пачалі пытаць у яе пра розныя карціны. Адчувалася, што студэнтка многа рыхтавалася да экскурсіі, але адказаць на ўсе пытанні школьнікаў ёй было цяжка.

Гэта магло б здарыцца з кожным з нас. Бо не так ужо лёгка знайсці адпаведную літаратуру і самому падрыхтавацца па тэме.

У Міністэрстве культуры БССР

Днямі калегія Міністэрства культуры БССР сумесна з Рэспубліканскім камітэтам прафсаюза работнікаў культуры прыняў пастанову аб правядзенні ў рэспубліцы грамадска-агляду стану аховы працы, тэхнікі беспяспекі і вытворчай санітарыі.

Кінамеханікі, іх памочнікі, матэрыялы, работнікі кінатэатраў, клубуў і фільмабаз павінны ў час агляду вывучыць правілы пажарнай беспяспекі ў месцах дэманстрацыі і хавання фільмаў і здаць пажарна-тэхнічны мінімум.

Правядзенне агляду падзяляецца на два перыяды: перыяд падрыхтоўкі і 15 красавіка па 1 кастрычніка і перыяд агляду з 1 кастрычніка па 15 снежня 1960 г.

У перыяд падрыхтоўкі кіраўнікі прадпрыемстваў і устаноў сумесна з фабрычна-заводскімі камітэтамі, мясцовымі камітэтамі, намечваюць і ажыццяўляюць мерапрыемствы па палепшэнню стану аховы працы і тэхнікі беспяспекі і пажарнай аховы, прымаюць прафілактычныя меры па непадлучэнню вытворчага траўматызму, рамантуюць агарожы і вентуляцыйныя ўстаноўкі, забяспечваюць асвятленне ў цэху, палепшаюць вытворчую культуру і добраўпарадкаванне тэрыторыі прадпрыемства, робяць пасадкі дрэў, арганізуюць месцы адпачывання работчых.

Распрацавана і зацверджана Міністэрствам культуры БССР палатэна «Аб правядзенні грамадска-агляду стану аховы працы, тэхнікі беспяспекі і прафілактычнай аховы».

За добрую работу па арганізацыі і правядзенню агляду лепшых калектываў прадпрыемстваў, тэатраў, устаноў будуць адзначаны прэміямі.

камі, многія з якіх ён не здолеў бы сама знайсці. Урыўкі з артыкулаў, змяшчаныя ў хрэстаматыі, служылі прыкладам таго, як траба пісаць аб мастацтве, рабіць аналіз твораў вядомых мастакоў і кампазітараў.

Тое, што напісана аб мастацтве Гоголем, Тургеневым, Талстым і інш., адносіцца да лепшых класічных твораў крытыкі. На жаль, гэты карысны дапаможнік для настаўнікаў, студэнтаў выданы малым тыражом, што не можа задавоіць патрэбы многімільённай арміі работнікаў культуры.

У нас ёсць некаторыя студэнты ва ўніверсітэце, якія «ўпэўнены» гавораць, што оперная музыка «устарэла» ў наш атамны век, што джазавая музыка (найбольш дрэннага варыянта) уяўляецца ім «лепшым адлюстраваннем сучаснага дынамічнага развіцця», «касмійна сутнасці». Усё гэта тлумачыцца неразумненнем асноў гісторыі і тэорыі мастацтва. Тут дарчы ўспомніць словы Пікаса, які гаварыў, што калі чалавек не ведае англійскай мовы і пачынае чытаць кнігу на гэтай мове, то ўсё напісана там будзе для яго «квітайскай граматай». Выходзіць, што перш, чым гаварыць аб мастацтве, траба вывучаць і разумець яго.

У апошні час адкрыта многа ўніверсітэтаў культуры, якія закліканы адмысць вялікую ролю. Але некаторыя «вучоныя» людзі, якія лічаць вывучэнне мастацтва заняткам, што перашкаджае асноўнай працы, ніколі не знойдуць часу наведваць такія ўніверсітэты. Многа моладзі сумняецца працу з вучобай, таму проста не мае часу наведваць ўніверсітэты культуры. Уаніка законнае пытанне: чаму літаратура вывучаецца ў школе як абавязковы прадмет, а мастацтва (музыка, жывапіс, тэатр, кіно) застаецца па-за ўвагай Міністэрства асветы і Міністэрства вышэйшай адукацыі? Няўжо мастацтва не заслугоўвае сур'ёзнага і глыбокага вывучэння? Чаму б за кошт некалькіх другарадных або праз меру раздзельных раздзелаў праграмы не ўвесці ў школу і ў інстытуце (любожа профілю) абавязковы курс тэорыі і гісторыі мастацтва? У камунізм жа павінны прыйсці ўсебакова адукаваныя людзі.

Траба стварыць папулярныя падрыхтоўчыя па гісторыі тэатра, кіно, музыкі, жывапісу. Вывучэнне гэтых прадметаў у сярэдняй школе і ў ВПУ дапаможа выхоўваць школьнікаў і студэнтаў усебакова развіццям.

К. КАЖАН, студэнт Беларускага ўніверсітэта імя У. І. Леніна.

А да гэтага настаўнік або практыкант павінен сам мець дастатковы веды. Толькі тады яго гутарка выкліка ў вучняў любоў да жыцця і звесткі аб жыцці мастакоў, гістарычныя даты не стануць абляжываць паміж школьнікаў. Калі мы праводзілі гутаркі ў школе аб жыцці і творчасці мастакоў, кампазітараў — сустракаліся яшчэ з адной цяжкасцю: у нас няма папулярных кніг па гісторыі мастацтва, напісаных жывой мовай. Цяжка знайсці літаратуру, у якой гутарка ішла б аб мастацкай кантэнтнасі праслаўленых шэдэўраў.

У асобных манаграфіях дзецца больш-менш грунтоўны агляд творчасці асобных майстроў, але шырокага чытача, настаўніка ў яго штодзёнай працы такія «вучоныя» кнігі не могуць задавоіць, ды і выдасці яны невялікімі тыражамі, кажуць дорага.

Хрэстаматыя «Іскусства» («Кніга для чынення па історыі жывапісу, скульптуры, архітэктуры»), складаная праф. М. Аллатавым і кандыдатам педагогічных навук Н. Рагоўчыкам, — добры дапаможнік для выкладчыкаў сярэдняй школы. Яна дазваляе ўводзіць элементы мастацтвазнаўства ў выкладанне гісторыі і літаратуры. Складальнікі хрэстаматыі змясцілі выказванні па асобных раздзелах гісторыі мастацтва найбольш аўтарытэтных спецыялістаў. Сабраныя разам вытрымкі з розных цікавых артыкулаў па мастацтву ўзброюць настаўніка такімі звест-

ЗАЎСЕДЫ З ЛЮДЗЬМІ

Задаваць Гальшанскай сельскай бібліятэкай Марыя Піваварчук доўга не гаджалася.

— Які з мяне будзе бібліятэкар, — гаварыла яна. — Адукацыя ў мяне толькі чатыры класы.

— Будзеш вучыцца ў вятарнай школе, а там і ў інстытуце на званочнае аддзяленне паступіш, — сказаў загадчык раённага аддзела культуры. І ён тады не памыліўся.

З таго часу прайшло дзевяццаць год. Сёння Марыя Піваварчук вучыцца на пятым курсе званочнага аддзялення бібліятэчнага факультэта Мінскага педагогічнага інстытута імя Горькага.

У бібліятэцы, дзе працуюць Марыя, бездакорны парадак. Створаны тэматычныя выстаўкі кніг, адфайтны каталог, каталог артыкулаў перыядычнага друку. На столах ачитачна раскладзены падшыўкі газет і часопісаў. Бібліятэка мае больш 700 чытачоў, часта праводзіць літаратурныя вечары і канферэнцыі.

Супрацоўнікі Дзяржаўнага мастацкага музея БССР праводзяць значную работу сярод наведвальнікаў. Тут чытаюцца лекцыі аб мастацтве, праводзяцца гурткі. Днямі ў лекторый музея для наведвальнікаў была прызначана лекцыя «Вобра Ул. І. Леніна ў выяўленчым мастацтве».

На здымку: у адной з залаў мастацкага музея.

Фота Ул. Крука.

ДРУЖБА, змацаваная крывёю

Можна з упэўненасцю сказаць, што з таго часу, як дэманстраваўся фільм «Лёс чалавека», у кінаатэатры «Перамога» не было яшчэ такой чаргі за білетами, як у гэтыя дні. Звычайная рэклама аб дэманстрацыі фільма «Нармандыя — Нёман» не кідаецца ў вочы. Але як бы справа ў рэкламе! Калі б яе нават і не было, усё роўна ў восем гадзін раніцы каля выстрайвалася чарга. Бо гэта фільм пра мужнасць людзей у барацьбе з фашызмам у гады другой сусветнай вайны, пра дружбу, змацаваную крывёю.

Варта паглядзець на чаргу. Людзі розных узростаў і прафесій. Вось дзятчына з кніжкамі і спытанні ў руках. Відзец, студэнтка. Вось невысокі чалавек сярэдніх год. За ім — жанчына з конькам. Далей — афіцэр Савецкай Арміі. Побач малады хлопчык у ватцы, ад якой патыхае бензінам. Чалавек сярэдніх год хваляецца і ўвесь час паірае ў бок касі:

— Можна, не хопіць білета? Тады вазьму на восем гадзін вечара. Калі і на гэты не хопіць — пайду на апошні сеанс...

Няёмка было пытанне, чаму таварыш намагаецца менавіта сёння паглядзець фільм. Можна, ён у гады вайны змагаўся разам з дзятчынкамі славацкага палка «Нармандыя — Нёман»? Можна, у яго былі сябры-французы ці гэта наогул амаатар вайсковых фільмаў? Не памыліліся ў адным: жыхар Мінска, пенсіянер тав. Селіванав у гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся на фронце, быў танкістам. Але чуў пра тое, што на сучасным участку фронту побач з савецкімі дзятчынкамі змагаюцца дзятчыны Францыі. Селіванав чуў расказаў пра самаадданасць папелінікаў у агульнай барацьбе, пра адвагу і бесстрашнасць.

На здымку: кадры з фільма «Нармандыя — Нёман».

Між іншым, у чарзе прыходзіць сталы больш чым гадзіну, і людзі ў час кароткага знаёмства выкаваюць шчырыя думкі. Гаворка пачынаецца з кінафільма. Людзі ўспамінаюць і партызан Супрацоўніцтва Францыі, у рэдах якіх было многа савецкіх воінаў, і канцэнтрацыйныя лагеры, дзе пакуталі ваякі — сны Расіі і Францыі, і паездку Мікіты Сяргеевіча Хрушчова на гапсіну французскую зямлю.

Ёсць яшчэ адна акалічнасць, якая прыцягвае увагу савецкага глядача да фільма. Яна заключаецца ў тым, што ў аснову многіх кадраў карціны пакладзены дакументальныя кадры, а за выканаўцамі асобных ролей мы пазнаём канкрэтных людзей, якіх ведаем па іменам. Мо' таму з экрану павяяе гарачыя вочы вайны, мо' таму глядач усхваляваны гаворыць: так, усё гэта было! Так, гэта праўда! І тым большае заслуга аўтараў сцэнарыя: вядомага драматурга Францыі Чарля Спаана, пісьменніцы Эльзы Трыале, савецкага пісьменніка Канстанціна Сіманава і таленавітага рэжысёра Дрэвіла, што ім удалося занаваць цудоўную старонку свяшчэннай бавай дружбы.

...Пакуль адны стаюць у чарзе за білетами, другія выходзяць з залы, прагледзеўшы гэтую хвалявую аповесць. Іх крануў кожны эпізод: хвіліны ў час адначынку на аэрадроме і першыя паветраны бой, гібель дзятчына маркіза да Буасі і простага савецкага механіка Іванова.

Фільм «Нармандыя — Нёман», створаны кінамаграфістамі ССР і Францыі, пелла сустраці гледцаў. Ён прысвечаны дружбе двух вялікіх народаў.

Ул. ГУСЕЎ.

З замежнай пошты

БАЛГАРЫЯ

Новым сведчаннем поспеху балгарскага вывучэння мастацтва была ад Сафіі выстаўка твораў мастакоў-жывапісцаў. Экспанавалася каля 240 твораў жывапісу, графікі, скульптуры; а таксама 140 твораў прыкладнога мастацтва.

Паспяхова развіваецца ў Народнай Балгарыі архітэктура. Тэарэтыкі і практыкі архітэктуры ў краіне наладзілі вялікую увагу пытанням традыцый і наватарства ў гэтым мастацтве.

Перамога сацыялізма ў краіне адкрыла шлях да стварэння велічынных архітэктурных твораў на аснове мэта сацыялістычнага рэалізму. Архітэктары сучаснай Балгарыі асацыююць свае асновы не толькі з развіццём традыцыйных форм, але і, у першую чаргу, як пошукі выяўлення сучасных ідэйных зладу і мастацкага вобразаў з дапамогаю тых сродкаў, якія адпавядаюць тэхніцы будаўніцтва нашчага часу. Народны і дэмакратычны характар новай архітэктуры Балгарыі — у творчым успрыманні традыцый народнай архітэктуры і разбыв па дрэву.

Падкрэслваючы значныя поспехі ў стварэнні балгарскай архітэктурнай новай вобразаў, архітэктар Г. Арбаліеў у адным са сваіх артыкулаў у газеце «Работніцкае дело» спецыяльна на работу Эміла Дзімчава, які спракентаў новы атыль «Балкантурст» у Тарнове. У гэтай рабоце правільна судзілася новая сучасная архітэктура з абліччам старога горада. Паспех Дзімчава ў тым, падкрэслівае Г. Арбаліеў, што ён узяў ад народнай архітэктуры не паасобныя элементы, матывы або формы, а прасякнуў іх духам, натхнёна падпарадкаваў знойдзеныя ідэі і кампазіцыйныя рашэнні новым выяўленчым сродкам, абумоўленым сучаснай тэхнікай.

Паспяхова спалучаюць элементы традыцыі і наватарства ў сваёй творчасці архітэктары Н. Ніколаў, Н. Папоў, Р. Ташава і інш. Яны разглядаюць творы архітэктуры не толькі як матэрыяльныя сур'ёзнасці, але і як духоўныя, якія сфарміравалі эстэтычнаму выхаванню народа.

РУМЫНІЯ

У Народнай Румыніі на кожную 100 грамадзян насельніцтва прыпадае каля 12 навучных сярэдніх або вышэйшых навучных устаноў.

ВЕНГРЫЯ

У краіне ў 1938 г. было каля 2000 бібліятэк. А сёння іх колькасць дасягае 18777 з 39